

Құрылтайшы және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәріпбеков Р.Қ. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан) – (төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург,
Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,
Ресей)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Киязова А.Ж. – (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Кулиспаева М.Ж. – PhD (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Нұрғазин Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Челябинск,
Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бішкек,
Қызылорда)

Журнал редакциясы

Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің

БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алғашқы есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы, 010000,
Нұр-Сұлтан қ., Д. Қонаев к., 12/1
«Сулы-жасыл желек» БО
тел.: 8 (7172) 57-03-42
www.zqai.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

МАЗМҰНЫ

Редакция бағанасы	8
Әділет вице-министрі Н.В. Панның ҚР Парламенті Сенаты жанындағы Заң шығару процесін жетілдіру жөніндегі кеңестің I отырысында сөйлеген сөзі, 5 желтоқсан 2019 ж.	12
Конституциялық және әкімшілік құқық	
Р.Қ. СӘРПЕКОВ Кейбір еуропалық елдерде әкімшілік сот ісін жүргізудегі соттың құқықтық мәртебесіне салыстырмалы-құқықтық талдау.	15
В.Т. ҚОНЫС, Қ.Қ. ҚАНИЕВА Қазақстан Республикасындағы соттар мен сот жүйесінің қызметі туралы заңнаманы жетілдірудің кейбір мәселелері.	25
Б.Қ. НҰРҒАЗИНОВ, А.С. ТӨЛЕПБАЕВА Жария-құқықтық дауларды талқылаудың соттық тәртібі: қазіргі жағдайы және даму үрдісі.	34
Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқығы	
Е.А. ДҮЙСЕВОВ Инвестициялық қызметте экологиялық талаптарды жетілдіру туралы мәселеге.	42
А.Ж. КИЯЗОВА Коммерциялық емес ұйымдар қоғамдық мониторингте: құқықтық реттеу және қолдану тәжірибесі.	48
С.К. ИДРЫШЕВА Мәміле нысаны және жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу.	57
Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс	
А.Н. АҚПАНОВ, Л.Е. НҰРЛЫМБАЕВА «Қылмыстық құқық бұзушылықтардың айқындығы» дефиницияның өлшем-шарттары.	65
Е.В. МИЦКАЯ Қылмыстық істер бойынша сотқа дейінгі медиация: қазіргі жағдайы және даму перспективасы.	71
А.Т. КӘРІПОВА, Е.А. ОМАРОВ, Б.Ж. ШОТКИН, Н.С. ӘЛІМҚҰЛОВ, Р.Ш. ҚАРЫМСАҚОВ Сот сараптамасы құнын анықтау әдістемесі: сыни экономикалық талдау.	80
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
Р.Ғ. НҰРМАҒАМБЕТОВ Конституциялық реттеу шектері: Ресей мемлекетінің дамуының қазіргі жағдайындағы түсінігі және жіктелуі.	90
А.Е. ӘБДІРАЙЫМОВА, Б.А. ЖҮСІПОВА Мемлекеттердің ауылшаруашылығында азық-түлік қауіпсіздігімен байланысты мәселелерді шешудегі ынтымақтастығын халықаралық-құқықтық реттеу.	97
Құқықтық мониторинг	
С.И. КЛИМКИН Жеке құқықтың салалық құрылымының жекелеген мәселелері.	107
А.Қ. ҚАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ Сот жүйесіндегі сыбайлас жемқорлықсыз құқықтық мемлекет (конституциялық-құқықтық материясын талдау).	116
Г.Б. ҚЫСЫҚОВА Заңнаманың тиімділігін болжамды бағалау.	124
А.Ө. ҚАЛИЕВА Қазақстан Республикасының заңнамасы салаларының жіктелімінің өзекті ету арқылы заңнаманың сапасын арттыру.	134
Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан	
Л.С. ТҮРҒАНБАЕВА, Т.С. ЕРЕМЕНКО Латын қарпіне өтудің теріс және оң салдары.	144
Ғ.Д. МАҚАНОВА, Қ.Ә. АЙНАБАЕВА Халықаралық келісімдердегі кейбір грамматикалық мәселелер туралы.	149
Жас ғалым мінбері	
А.Ж. ҚАЛМАҒАМБЕТОВ, Г.Н. КҮЗЕМБАЕВА «Ойыншықтардың қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасы Заңын талдау нәтижелері туралы (аналитикалық анықтама материалдары бойынша).	154

Ә.Б. АРЫСТАН, Г.С. ТАТЕБАЕВА Жария құқықтың заңды тұлғалары құқықтық категориясын Қазақстанда енгізудің алғы-шарттары мен болашағы.....	162
А.Т. БЕКЕН Жасанды интеллектімен жабдықталған роботтардың құқық субъектілігінің кейбір мәселелері.....	170
Ф.П. ДОСАНОВА, Б.Б. ЕРМЕКБАЕВ Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі жобасының кейбір ережелерін талқылау шеңберінде әкімшілік әділетті енгізу перспективасы туралы.....	176
Д.Б. ҚАСҚАБАЕВА Қазақстанның терроризммен күрестегі құқықтық іс-әрекеттері.....	185

Ғылыми өмір хроникасы

Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты делегациясының жұмыс сапары туралы ақпараттық хабарлама, Мәскеу қ., 2019 жылғы 15-18 қазан.....	194
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты делегациясының жұмыс сапары туралы ақпараттық хабарлама, Ашғабат (Түрікменстан) қ., 2019 жылғы 5-9 қараша.....	200
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты делегациясының жұмыс сапары туралы ақпараттық хабарлама, Алматы қ., 2019 жылғы 13-15 қараша.....	204
Дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама, Нұр-Сұлтан қ., 2019 жылғы 15 қараша.....	208
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты делегациясының жұмыс сапары туралы ақпараттық хабарлама, Мәскеу қ., 2019 жылғы 18 қараша.....	211
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты делегациясының жұмыс сапары туралы ақпараттық хабарлама, Новосибирск қ. (Ресей Федерациясы), 2019 жылғы 19-20 қараша.....	214
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты Ғылыми кеңесінің кеңейтілген отырысы аясында іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеу нәтижелерінің таныстырылымы туралы ақпараттық хабарлама, 2019 жылғы 22 қараша.....	220
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты мен Ш. Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-практикалық орталығы ғылыми кеңестерінің бірлескен отырысы туралы ақпараттық хабарлама, 2019 жылғы 4 желтоқсан.....	225
Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты Ғылыми кеңесінің кеңейтілген отырысы аясында іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеу нәтижелерінің таныстырылымы туралы ақпараттық хабарлама, 2019 жылғы 6 желтоқсан.....	228

«Жаршының» мұрағат беттері

Р.Қ. ҚАНАТОВ Қазақстан Республикасының тауар белгілерін, өнеркәсіптік меншік объектілерін және селекциялық жетістіктерін құқықтық қорғау саласындағы қолданыстағы заңнамасын жетілдіру мәселелері («Зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру: Қазақстанның ЕАЭО және ДСҰ қатысуы жағдайында ЭЫДҰ тәжірибесін ескеру» атты іргелі және ғылыми-қолданбалы зерттеудің талдамалық есеп материалдары негізінде) (ҚР ЗИ Жаршысындағы мақала, №4(45)-2016. – 232-240 бб.).....	233
Ә. АРЫСТАН З.ғ.м. Р.Қ. Қанатовтың «Қазақстан Республикасының тауар белгілерін, өнеркәсіптік меншік объектілерін және селекциялық жетістіктерін құқықтық қорғау саласындағы қолданыстағы заңнамасын жетілдіру мәселелері» ғылыми жариялымына қайтып оралғанда.....	241

Библиография

К. Malfliet, А. И. Абдуллин, Г. Р. Шайхутдинова [және басқалары]; жауапты ред. Р. Ш. Давлетгильдеев «Региональные аспекты интеграции: Европейский союз и Евразийское пространство» атты монографияға рецензия. – М.: Статут, 2019. – 239 б.....	248
---	-----

Даналық ойлар

250

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт
законодательства и правовой
информации Республики Казахстан»
Издается с 2006 года
Все материалы журнала размещаются
на сайте www.zqai.kz
Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. (Нур-Султан, Казах-
стан) – (председатель)
Абайдылинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург,
Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва,
Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Унзила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Главный редактор
Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный
деятель культуры РК (Нур-Султан,
Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов,
Россия)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Киязова А.Ж. – (Нур-Султан,
Казахстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Кулиспаева М.Ж. – PhD (Нур-Султан,
Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Ка-
меногорск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Редакция журнала
Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
тел.: 8 (7172) 26-61-29
*Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и
коммуникаций Республики Казахстан
(Первичная постановка на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)*

Адрес:
Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, ул. Д. Конаева, 12/1
БЦ «На Водно-зеленом бульваре»
тел.: 8(7172) 57-03-42
www.zqai.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ

Колонка редакции	9
<i>Выступление Вице-министра юстиции Н.В. Пан на I заседании Совета по совершенствованию законотворческого процесса при Сессии Парламента РК, 5 декабря 2019 г.</i>	12
Конституционное и административное право	
Р.К. САРПЕКОВ Сравнительно-правовой анализ правового статуса суда в административном судопроизводстве некоторых европейских стран	15
В.Т. КОНУСОВА, К.К. КАНИЕВА Некоторые вопросы совершенствования законодательства о деятельности судов и судебной системы в Республике Казахстан	25
Б.К. НУРГАЗИНОВ, А.С. ТУЛЕПБАЕВА Судебный порядок рассмотрения публично-правовых споров: современное состояние и тенденции развития	34
Гражданское и гражданско-процессуальное право	
Е.А. ДЮСЕНОВ К вопросу о совершенствовании экологических требований в инвестиционной деятельности	42
А.Ж. КИЯЗОВА Некоммерческие организации в общественном мониторинге: правовое регулирование и практика применения	48
С.К. ИДРЫШЕВА Форма сделки и государственная регистрация прав на недвижимое имущество	57
Уголовное право и уголовный процесс	
А.Н. АХПАНОВ, Л.Е. НУРЛУМБАЕВА Критерии дефиниции «очевидность уголовных правонарушений»	65
Е.В. МИЦКАЯ Досудебная медиация по уголовным делам: состояние и перспективы развития	71
А.Т. КАРИПОВА, Е.А. ОМАРОВ, Б.Ж. ШОТКИН, Н.С. ЭЛИМҚҰЛОВ, Р.Ш. КАРЫМСАКОВ Методика определения стоимости судебных экспертиз: критический экономический анализ	80
Международное право и сравнительное правоведение	
Р.Г. НУРМАГАМБЕТОВ Пределы конституционного регулирования: понятие и классификация в современных условиях развития российского государства	90
А.Е. АБДИРАЙЫМОВА, Б.А. ЖУСИПОВА Международно-правовое регулирование сотрудничества государств в решении вопросов, связанных с продовольственной безопасностью в сельском хозяйстве	97
Правовой мониторинг	
С.И. КЛИМКИН Отдельные вопросы отраслевой структуры частного права	107
А.К. КАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ Правовое государство без коррупции в судебной системе (анализ конституционно-правовой материи)	116
Г.Б. КЫСЫКОВА Прогнозная оценка эффективности законодательства	124
А.У. КАЛИЕВА Повышение качества законодательства посредством актуализации Классификатора отраслей законодательства Республики Казахстан	134
Из практики законотворчества на государственном языке	
Л.С. ТУРГАНБАЕВА, Т.С. ЕРЕМЕНКО Последствия перехода на латинскую графику: положительные и отрицательные стороны	144
Г.Д. МАКАНОВА, К.А. АЙНАБАЕВА Реализация принципа справедливости в институте дисциплинарной ответственности	149
Трибуна молодого ученого	
А.Ж. КАЛМАГАМБЕТОВ, Г.Н. КУЗЕМБАЕВА О результатах анализа Закона Республики Казахстан «О безопасности игр-шек» (по материалам аналитической справки)	154

А.Б. АРЫСТАН, Г.С. ТАТЕБАЕВА Предпосылки и перспективы введения правовой категории юридических лиц публичного права в Казахстане.....	162
А.Т. БЕКЕН Некоторые вопросы правосубъектности роботов, оснащенных искусственным интеллектом.....	170
Ф.П. ДОСАНОВА, Б.Б. ЕРМЕКБАЕВ О перспективе внедрения административной юстиции в рамках обсуждения некоторых положений проекта Административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан.....	176
Д.Б. КАСКАБАЕВА Правовые усилия Казахстана в борьбе с терроризмом.....	185

Хроника научной жизни

Информационное сообщение о рабочей поездке делегации Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Москва, 15-18 октября 2019 года.....	196
Информационное сообщение о рабочей поездке делегации Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Ашхабад (Туркмения), 5-9 ноября 2019 года.....	201
Информационное сообщение о рабочей поездке делегации Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Алматы, 13-15 ноября 2019 года.....	205
Информационное сообщение о круглом столе, г. Нур-Султан, 15 ноября 2019 года.....	209
Информационное сообщение о рабочей поездке делегации Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Москва, 18 ноября 2019 года.....	212
Информационное сообщение о рабочей поездке делегации Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, г. Новосибирск (Российская Федерация), 19-20 ноября 2019 года.....	216
Информационное сообщение о расширенном заседании Ученого совета Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан по обсуждению итогов фундаментального и прикладного научного исследования, 22 ноября 2019 года.....	221
Информационное сообщение о расширенном заседании Ученого совета Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан по обсуждению итогов фундаментального и прикладного научного исследования, 04 декабря 2019 года.....	226
Информационное сообщение о расширенном заседании Ученого совета Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан по обсуждению итогов фундаментального и прикладного научного исследования, 06 декабря 2019 года.....	229

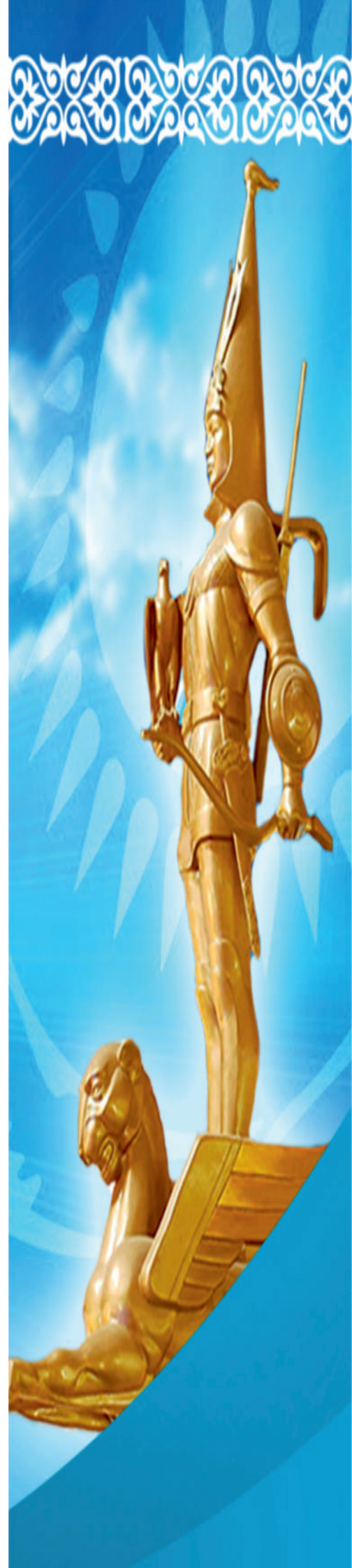
Архивные страницы «Вестника»

Р.К. КАНАТОВ Проблемы совершенствования действующего законодательства Республики Казахстан в области правовой охраны товарных знаков, объектов промышленной собственности и селекционных достижений (по материалам Аналитического отчета фундаментального и научно-прикладного исследования «Совершенствование законодательства в сфере интеллектуальной собственности: учет опыта ОЭСР в условиях участия Казахстана в ЕАЭС и ВТО») (статья в Вестнике ИЗ РК, №4(45)-2016. – С. 232-240).....	233
А. АРЫСТАН Возвращаясь к научной публикации Р.К. Канатова «Проблемы совершенствования действующего законодательства Республики Казахстан в области правовой охраны товарных знаков, объектов промышленной собственности и селекционных достижений».....	241

Библиография

Рецензия на монографию «Региональные аспекты интеграции: Европейский союз и Евразийское пространство» / К. Malfliet, А.И. Абдуллин, Г.Р. Шайхутдинова [и др.] ; отв. ред. Р. Ш. Давлетгильдеев. – М.: Статут, 2019. – 239 с.....	248
--	-----

Мудрые мысли	250
---------------------------	-----

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute
of Legislation and Legal information
of the Republic of Kazakhstan»

Published since 2006

All journal materials are placed
on the website

www.zqai.kz

Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894
from 05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
– (Chairman)

Abayeldinov E.M. – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)

Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)

Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Rahmetov S.M. – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Unzila Shapak – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Chief Editor

Dyussenov Ye.A. – c.j.s.

Editorial Board members

Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)

Aiymbetov M.A. – Honored Worker
of Culture of Kazakhstan, (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Rus-
sian)

Kazbayeva A.G. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Kaziyev Z.G. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)

Kiyazova A.Zh. – (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)

Konusova V.T. – c.j.s. (Nur-Sultan, Ka-
zakhstan)

Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Kulikpayeva M.Zh. – PhD (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Nurgazinov B.K. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Nurmagambetov R.G. – PhD
(Chelyabinsk, Russian)

Primashev N.M. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)

Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-
Kamenogorsk, Kazakhstan)

Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek,
Kyrgyzstan)

The editorial staff

Dzhamburshin K.A.

Koltubayeva G.B.

Yerdesheva D.T.

Zhumageldina B.Zh.

Bailenova A.K.

tel.: 8 (7172) 26-61-29

*The certificate of registration of mass media
№17761-G from 25.06.2019 from
the Information Committee of the Ministry
of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration
№6592-Zh.07.09.2005.)*

Address:

The Republic of Kazakhstan,
010000, Nur-Sultan, D. Konaev str., 12/1
BC «On the water-green boulevard»
tel.: 8 (7172) 57-03-42

www.zqai.kz

e-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

CONTENT

Editorial	10
<i>Speech of the Vice Minister of Justice N.V. Pan at the 1st meeting of the Council on improvement of the legislative process under the Senate of the Parliament of the Republic of Kazakhstan, December 5, 2019</i>	12
Constitutional and Administrative Law	
R.K. SARPEKOV Comparative legal analysis of the legal status of the court in administrative proceedings of some european countries.....	15
V.T. KONUSOVA, K.K. KANIEVA Some issues of improvement of the legislation on the activities of the courts and the judicial system in the Republic of Kazakhstan.....	25
B.K. NURGAZINOV, A.S. TULEPBAEVA Judicial procedure for the consideration of public and legal disputes: current state and development trends.....	34
Civil and Civil Procedural Law	
Y.A. DYUSSENOV To the question of improvement of environmental requirements in investment activities.....	42
A. Zh. KIYAZOVA Non-profit organizations in public monitoring: legal regulation and practice of application.....	48
S.K. IDRYSHEVA Form of transaction and state registration of rights to real estate property.....	57
Criminal law and Criminal procedure	
A.N. AKHPANOV L.Y. NURLUMBAYEVA Criteria for definition credibility of criminal offenses.....	65
E.V. MITSKAYA Pre-trial mediation in criminal cases: state and prospects of development.....	71
A.T. KARIPOVA, Y.A. OMAROV, B.J. SHOTKIN, N.S. ALIMKULOV, R.SH. KARYMSAKOV Method of determination of the cost of judicial examination: critical economic analysis.....	80
International and Comparative law	
R.G. NURMAGAMBETOV Limits of constitutional regulation: concept and classification in modern conditions of development of the Russian state.....	90
A.E. ABDIRAIYMOVA, B.A. ZHUSSIPOVA International legal regulation of cooperation of States in solving issues related to food security management in agriculture.....	97
Legal monitoring	
S.I. KLIMKIN Selected issues of the civil law branches' structure.....	107
A.K. KANATOV, E.K. AKHMETOV Legal state without corruption in the judicial system (analysis of constitutional and legal matter).....	116
G.B. KYSSYKOVA Predictive assessment of the effectiveness of legislation.....	124
A.U. KALIEVA Improvement of the quality of legislation through updating Classifier of branches of legislation of the Republic of Kazakhstan.....	134
From the lawmaking practice in the official language	
L.S. TURGANBAEVA, T.S. EREMENKO On negative and positive consequences of the transition to the latin graphics.....	144
G.D. MAKANOVA, K.A. AINABAYEVA On certain grammatical issues of international agreements.....	149
Young scholar tribune	
A.ZH. KALMAGABETOV, G.N. KUZEMBAEVA «On the results of the analyses of the law of the Republic of Kazakhstan «On the safety of toys» (based on materials from the analytical report).....	154

A. ARYSTAN, G. TATEBAYEVA The prerequisites and prospects of introduction of the concept «Legal entities under public law» into Kazakhstan law.....	162
A. BEKEN Certain issues of the legal personality of robots with artificial intelligence.....	170
F.P. DOSSANOVA, B.B. YERMEKBAYEV On the perspective of administrative justice implementation in the framework of discussion provisions of the draft Administrative procedural code of the Republic of Kazakhstan.....	176
D.B. KASKABAYEVA The legal efforts of Kazakhstan struggle terrorism.....	185

The Chronicle of Scientific Life

Information note on the working trip of the delegation of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan, Moscow, 15-18 October 2019.....	198
Informational note on the working visit of the delegation of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan, Ashgabat (Turkmenistan), November 5-9, 2019.....	203
Information note on the working trip of the delegation of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan, Almaty, November 13-15, 2019.....	207
Informational note on the round table, Nur-Sultan, November 15, 2019.....	210
Informational note on the working trip of the delegation of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan, Moscow, November 18, 2019.....	213
Information note on the working trip of the delegation of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan, Novosibirsk (Russian Federation), November 19-20, 2019.....	217
Information note on the expanded meeting of the Academic Board of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan to discuss the results of fundamental and applied scientific research, November 22, 2019.....	223
Information note on the joint meeting of the Academic Board of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan and National Academic and Practical Center “Til-Kazyna” named after Sh. Shayakhmetov, December 4, 2019.....	227
INFORMATION NOTE on the expanded meeting of the Academic Board of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan to discuss the results of fundamental and applied scientific research, December 6, 2019.....	231

The archive pages of the «Bulletin»

R.K. KANATOV Problems of improvement of the law of the Republic of Kazakhstan in the legal protection of trademarks, industrial property objects, selection achievements (Based on the analytical report of the fundamental and applied scientific research «Improvement of legislation in the field of intellectual property: the account of the OECD experience in terms of participation of Kazakhstan in the EAEC and the WTO»).....	233
A. ARYSTAN Back to the article of the Master of laws R.K. Kanatov «Problems of improvement of the law of the Republic of Kazakhstan in the legal protection of trademarks, industrial property objects, selection achievements».....	241

Bibliography

Review on the monograph «Regional aspects of integration: European Union and Eurasian space» / K. Malfliet, A.I. Abdullin, G.R. Shaikhutdinova [et al.]; resp. ed. R. Sh. Davletgildev. - Moscow: Statute, 2019. - 239 p.....	248
---	-----

Wise thoughts	250
----------------------------	-----

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТИМЕН ЖАБДЫҚТАЛҒАН РОБОТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚ СУБЪЕКТІЛІГІНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аяна Тоқсанбайқызы Бекен

Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институтының Азаматтық, азаматтық процестік заңнама және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің аға ғылыми қызметкері, ҚазГЗУ университетінің PhD докторанты, заң ғылымдарының магистрі; Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: ayana_utegenova@mail.ru.

Түйін сөздер: жасанды интеллект; робот; құқық субъектілік; құқықтық жауапкершілік; электронды тұлға.

Аннотация. Бүгінгі таңда адам өмірінің барлық дерлік салаларына жасанды интеллектісі бар роботтар тарапынан болып жатқан ықпалдың соңғы кездері күннен күнге артуына байланысты жасанды интеллектінің құқық субъектілігі тақырыбы өте өзекті әрі ғылыми тұрғыдан пайымдауды аса қажет етуде. Жасанды интеллектіні қолданудағы туындайтын басты даулы мәселе – жасанды интеллектімен жабдықталған машина әрекеті нәтижесінде пайда болуы ықтимал теріс салдар үшін заңды жауапкершілікті анықтау проблемасы.

Мақалада жасанды интеллектіге тән сипаттамалар келтіріліп, оған құқық субъектілікті беру мүмкіндігі мен орындылығы тұрғысынан қазіргі кездегі жай-күйіне шолу жасалған. Берілген мақала аталған машиналардың әрекеті салдарынан туындайтын құқықтық жауапкершілікті анықтаудың проблемалық мәселелеріне жан-жақты тоқталады. Сонымен қатар, мақала шеңберінде жасанды интеллектінің іс жүзінде адамға зиян тигізген шынайы жағдайлар мен цифрлы технологиялардың қарқынды дамуы мен жасанды интеллектінің жаппай енгізілуіне орай келешекте сөзсіз орын алатын жағдайлар келтірілген.

Мақалада жасанды интеллект әрекеті үшін жауапты тұлғалар ретінде мынадай санаттарды бөліп қарастыру ұсынылады: роботтың өзі, құрастырушы, бағдарламашы, бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеуші компания, өндіруші зауыт, иесі, роботты заңсыз иемдену немесе зиян келтіруге қайта бағдарламалау орын алған жағдайда үшінші тұлға.

Жасанды интеллект ұғымы да, оның қызметін құқықтық реттеу мәселелері де Қазақстан Республикасының заңнамасында бекітілмеген. Белгіленген проблемаға қатысты жағдайға қатысты шолуға жүргізілген талдауға сәйкес робот құқығы аясындағы тиісті терминологияны әзірлеу, жасанды интеллект қатысуымен болатын құқықтық қарым-қатынастар қатысушыларының нақты құқықтарын, міндеттері мен жауапкершілігін анықтау мәселелеріне тиісінше мән беру қажет.

Сонымен қатар, мақалада теория мен практика тұрғысынан барынша толық талдау жүргізуге талпыныс жасалды. Тақырыпты зерттеу барысында беделді шетелдік теоретиктердің көзқарастары ұсынылып, еуропалық практикаға да тиісті назар аударылды.

Мақала жасанды интеллектінің құқық субъектілігі мәселесі тақырыбымен айналысатын ғалым-заңгерлердің, практиктердің назарына ұсынылады.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ РОБОТОВ, ОСНАЩЕННЫХ ИСКУССТВЕННЫМ ИНТЕЛЛЕКТОМ

Бекен Аяна Тоқсанбайқызы

Старший научный сотрудник отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, докторант PhD Университета КазГЮУ, магистр юридических наук, г. Нур-Султан, Республика Казахстан; e-mail: ayana_utegenova@mail.ru.

Ключевые слова: искусственный интеллект; робот; правосубъектность; правовая ответственность; электронное лицо.

Аннотация. На сегодняшний день тема правосубъектности искусственного интеллекта весьма актуальна и заслуживает научного осмысления в силу того, что все больше и больше

ие сфер человеческой жизни подвергаются влиянию со стороны роботов с искусственным интеллектом. Основным спорным моментом в использовании искусственного интеллекта является вопрос определения юридической ответственности за возможные негативные последствия, которые могут наступить в результате действий машины, оснащенной с искусственным интеллектом.

В статье дана характеристика искусственного интеллекта, представлен обзор современного состояния искусственного интеллекта с позиции возможности и рациональности предоставления ему правосубъектности. Данная статья раскрывает проблемные вопросы определения правовой ответственности за наступление вреда действиями таких машин. Вместе с тем в рамках статьи приведены реальные случаи причинения человеку негативных последствий искусственным интеллектом, а также рассмотрены ситуации, которые неизбежны в будущем в силу интенсивного развития цифровых технологий и повсеместного внедрения искусственного интеллекта. В статье в качестве лиц, ответственных за действия искусственного интеллекта предлагается рассмотреть следующие категории: изобретатель, программист, компания – разработчик программного обеспечения, завод-изготовитель, собственник, третье лицо в случае его перепрограммирования на причинение вреда.

Понятие искусственного интеллекта в законодательстве Республики Казахстан отсутствует, равно как и вопросы правового регулирования деятельности такого интеллекта. Анализ обзора текущей ситуации по обозначенной проблеме демонстрирует высокую степень необходимости уделить должное внимание вопросам разработки соответствующей терминологии в сфере робоправа, определения четких прав, обязанностей и ответственности участников правоотношений с использованием искусственного интеллекта.

Вместе с тем в статье предпринята попытка дать максимально полный анализ с позиции теории и практики. В ходе исследования темы приведены мнения авторитетных зарубежных теоретиков, а также уделено отдельное внимание европейской практике.

Статья рекомендована для юристов-ученых, практиков, людей интересующихся вопросами правосубъектности искусственного интеллекта.

CERTAIN ISSUES OF THE LEGAL PERSONALITY OF ROBOTS WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Ayana Beken

Senior researcher of Civil, civil procedural legislation
and executive proceedings department of the Institute
of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan,
PhD student at KazGUU University, Master of legal sciences;
Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan; e-mail: ayana_utegenova@mail.ru.

Keywords: artificial intelligence; robot; legal personality; legal liability; electronic person.

Abstract. Today, the topic of legal personality of artificial intelligence (AI) tends to be relevant and deserves scientific reflection due to the fact that more and more areas of human life are influenced by robots with AI. The main controversial point in the use of artificial intelligence appears to be the question of determining the legal liability for possible negative consequences that may occur as a result of the actions of a machine equipped with AI.

This article gives a characteristic for AI, presents the general overview of the current state of AI from the perspective of the possibility and rationality of giving a legal personality to it. The problematic issues of determining legal liability for harm caused by the actions of such machines are revealed in the article as well. At the same time, the article provides real cases of negative effects to humans caused by AI, as well as situations that are unavoidable in the future due to the intensive development of digital technologies and the widespread introduction of AI. The article proposes to consider the following categories of persons that could be regarded as responsible for the actions of AI: inventor, programmer, software company, manufacturing plant, the owner, a third person in case of reprogramming it to cause harm.

The concept of AI as well as the issues of its legal regulation are absent in the legislation of the Republic of Kazakhstan. The analysis conducted on the review of the current situation with the identified problem demonstrates a high degree of need to pay due attention to the development of appropriate terminology in the field of robot law, setting clear rights, obligations and responsibilities for participants taking part in legal relations using AI.

At the same time, the article attempts to give the most complete analysis from the standpoint

of theory and practice. In this regard within the research conducted upon the topic the views of authoritative foreign theorists are given in the article, along with that special attention is paid to European practice.

The article is recommended for legal scholars, practitioners and people interested in issues of the legal personality of artificial intelligence.

Қазіргі таңда бүкіл дүние жүзінде цифрлы технологиялар шарықтап даму үстінде, соның бірі - жасанды интеллект. Жасанды интеллект адамзат өмірінің барлық салаларына дерлік әлсін-әлсін енуде.

Заңнамалық базаға келер болсақ, бүгінгі күні бірқатар шет елдердің, атап айтқанда, АҚШ, Жапония, Қытай, Оңтүстік Корея және Ұлыбританияның заңдары мен заңға тәуелді актілерінде негізінен жасанды интеллектіні әзірлеу мен өндіру, табыс табу мәселелеріне баса назар аударылған. Мәселен, 2008ж. Кореяда қабылданған «Ақылды роботтарды дамыту және тарату туралы» заң 2016 жылғы өндіріс деңгейін 80%-ға көтеріп, елге 4 млрд доллар қаражат әкелді¹.

Бұл ретте, жасанды интеллектіні қолдануға бақылау орнатуды құқықтық реттеу, сондай-ақ робот адамға зиян келтірген жағдайдағы құқықтық жауапкершілік мәселелері назардан тыс қалып отыр. Алайда, қазірдің өзінде жасанды интеллектімен жабдықталған роботтарды қолданудың әлемдік тәжірибесінде орын алған олардың ықтимал қаупін көрсететін прецеденттер аз емес. Мысалы, 1997ж. пошта роботы әйел адам аяғын басып өтіп, оны шкафта қамап қойған. 2014ж. Ганноверде 44 жасар адам басына жоғарыдан робот босата салған болат бөрене құлап түскен. Одан басқа, Германиядағы CURPAS орталығының басшысы Уве Майнберг атап өткендей, егер дрон жүгін түсіріп алып, ол жүк жерге емес, адамның басына түскен жағдайда, жауапкершілік кімге артылуы тиіс [1]? Жақын келешекте жолдарымызда өздігінен жүретін автокөліктердің тарауымен ондай жағдайлардың бұрынғыдан да арта түсуі болжануда. Бұл жағдайда келесі сұрақтар орынды: «Жолда болған көлік апаты үшін кім кінәлі? Мұндай жағдайда робот не істеуі керек? Ол қабылдайтын шешімдердің негізінде қандай моральдық және құқықтық нормалар жатуы тиіс?».

Бұл ретте, жасанды интеллектімен жабдықталған роботтың өзіне бағдарламамен жүктелген алгоритм шеңберінде ғана әрекет ете алуын естен шығармаған жөн. Яғни белгілі бір жағдай орын алған кездегі роботтың басшылыққа алатын әдептілік және құқық нормалары оның құрастырушысының мақсаттары мен міндеттеріне тікелей тәуелді. Осылайша, жасанды интеллект, бір жағынан, жаппай қырып-жою құралы ретінде автономды

қару бола алса, екінші жағынан, ғылым мен техниканың өрлеуіне жәрдемдесе алады.

Жоғарыда айтылып өткендей, келешекте роботтардың адамдар өміріне әсері бұрынғыдан да әлдеқайда арта түсері сөзсіз. Осы орайда нақты кінәліні айқындауға тура келетін, роботтар қатысуымен болатын адамдар үшін қауіпті жағдайлар туындауы алдыңғы мысалдардан-ақ анық. Сол себепті ғалымдар арасында ерекше қызу талқыланып жатқан мәселе - роботтың құқық субъектісі ретінде танылу мүмкіндігі. Оның астарында күні бүгінге дейін шешімін таба алмай келе жатқан келесі сұрақтар жатыр: «Жасанды интеллектіге құқықтар берілуге тиіс пе және нақты қандай құқықтар?», «Жасанды интеллект тарапынан келтірілген зиян үшін кім және қандай түрде жауап беруге тиіс?».

Технологиялар дамыған сайын жасанды интеллектінің күрделене түсуіне және кеңінен қолданысқа ене бастауына байланысты «кез келген шешімді қабылдайтын ақырғы субъект – адам» деген іргелі тұжырым уақыт өте келе өзектілігін жоғалтуда. Ал бұл, өз кезегінен, тағы да заңды жауапкершілікті белгілеу мәселесін көтереді [2].

БҰҰ-ның Халықаралық сауда құқығы жөніндегі комиссиясы хатшылығының халықаралық шарттарда электронды құралдарды қолдану туралы түсіндірме хатында былай делінген: «машина өндеп шығарған кез келген хабарлама үшін жауапкершілікті компьютерді бағдарламалаған тұлға (жеке, заңды) көтеруге тиіс» (12-бап) [3, 383].

Джон Байерс машиналар әрекеті үшін жауапкершілікті айқындау проблемасының осы уақытқа дейін біржақты және дәстүрлі түрде шешіліп келгендігін атап өтеді. Мұндай машина оны иемденуші не басқарушы тұлғаның құралы ретінде қарастырылатын болған. Машинаның жеке жауапкершілігіне немесе оның құқық субъектілігіне қатысты еш сұрақ туындамайтын, себебі бұрын машиналар автономды немесе жартылай автономды қызметті жүзеге асыра алмайтын еді [4, 8].

Қазіргі күні жасанды интеллектінің келесі негізгі сипаттамалары оның құқық субъектілігін және өз әрекеті үшін заңды жауапкершілік көтеру қабілетін анықтау проблемасының өзектілігін арттыра түсуде:

- автономдылық және өзін-өзі ұйымдастыру;

¹ Intelligent robots development and distribution promotion act // http://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=17399&type=sogan&key=13. Жүгіну мерзімі: 02.12.19.

- үйренуге және өз бетімен үйренуге бейімдік;

- зерделі ойлауға және соған сәйкес мінез-құлық көрсетуге бейімдік.

Бұл қасиеттердің үйлесуі өндіруші немесе бағдарламашы баста көздемеген әрекеттердің жасалу ықтималдығын арттырады [5, 14].

Дж. Балкиннің пайымдауынша, жасанды интеллект өз әрекеті үшін дербес жауапкершілік көтере алмайды және құқық субъектілікке ие бола алмайды делік, бұл жағдайда жауапкершіліктің тиісті субъектісін айқындауға қатысты өзге проблема туындайды, себебі жасанды интеллект қызметін реттеу мен басқаруға қатысатын тұлғалар шеңбері тым ауқымды. Мәселен, олардың қатарына иелер, операторлар, жобалаушылар жатқызылуы мүмкін. Егер жауапкершілікті олардың арасында бөлу мүмкіндігін қарастыратын болсақ, онда мұндай тұлғалар кінәсының деңгейін, әсіресе олардың зиян келтірілуі мүмкін екенін білгендігін дәлелдеу қиынға соғатын жағдайда, анықтау проблемасы туындайды [6, 52].

Теорияда жасанды интеллект әрекеті зиянды салдарға әкеп соққан жағдайда, оның жауапкершілігін (қылмыстық жауапкершілікті қоса алғанда) анықтаудың келесі негізгі модельдерін бөліп қарастырады:

- жасанды интеллект кінәсіз ретінде, құқық бұзушы қолындағы құрал есебінде қарастырылатын модель;

- «табиғи ықтимал салдар моделі», оған сәйкес жасанды интеллектінің әрекеті өзін бағдарламалаудың табиғи, қисынды, заңдылыққа сай, ықтимал салдары ретінде бағаланады. Сонымен қатар, аталмыш модель шеңберінде машинаны бағдарламалаған тұлға қызметтік немқұрайлылық танытқан болып есептеледі;

- жасанды интеллектінің өз әрекеті үшін дербес тікелей жауапкершілік көтеруін көздейтін модель [7, 133].

Берілген модельдерді қабылдау мен іске асыру әртүрлі заңнамалық әдіс-тәсілдермен шаралардың қолданылуын қажет ететіндігі сөзсіз.

Р. Линес пен Ф. Люсиверо пайымдауынша, жасанды интеллект, негізінен, заңды тұрғыдан алып қарайтын болсақ, құрал ретінде қарастырылуға тиіс. Сәйкесінше, мұндай көзқарас шеңберінде аталмыш жасанды интеллект әрекеті үшін заңды жауапкершілік жүктелетін және оның әрекеті заң талаптарына сай болуын қамтамасыз ететін нақты тұлға болуға тиіс [8, 16].

Берілген модель дәстүрлі әрі кеңінен тараған модель болып табылады. Оны іске асыру қолданыстағы заңнамаға айтарлықтай тұжырымдамалық сипаты бар өзгерістер енгізуді қажет етпейді.

Сөзсіз, жасанды интеллектіні өз әрекеті үшін заңды жауапкершілікке тарту мүмкін-

дігі туралы мәселе оның құқық субъектілігін анықтау мәселесімен тікелей байланысты, және бұл тақырып ғылыми теория жүзінде қазіргі кезде ерекше пікір-талас тудыруда.

Мәселен, Н. Невеянс айтуынша, толық құқық субъектілікке ие автономды роботтар идеясы мүлдем орынсыз болып табылады. Аталған тақырыпты зерттей келе, Н. Невеянс жасанды интеллектіге құқық субъектілікті бере отырып, біз оны адамға лайықтауға тырысатынымызды атап өтеді. Мәселен, мысал ретінде ол жануарлар құқықтарын қорғаушыларды келтіреді. Олардың пікірінше, кейбір жануарлар - рухани азап пен рефлексияны сезіне алатын саналы тіршілік иелері, оларды жансыз заттардан ерекшелейтіні де осы қасиеттер. Жасанды интеллектінің ықтимал құқық субъектілігі санамен не сезімдермен байланысты болуы мүмкін емес, сәйкесінше, оған құқық субъектілік берудің жалғыз ғана мақсаты өз әрекеті үшін жауапкершілік көтеру қабілетін беру болып табылады [9, 15].

Алайда П. Асароның пікіріне жүгінсек, құқық субъектілік тұжырымының кейбір аспектілерін тұлға ұғымына толық жауап бермейтін субъектілерге қатысты қолдануға болады. Яғни оған сәйкес жасанды интеллект квази құқық субъектілікке ие бола алатын субъектілер ретінде қарастырылуға жатады [10, 3].

Жасанды интеллектінің құқық субъектілігін заңды не жеке тұлға құқық субъектілігімен салыстыру заңды тұрғыдан, шын мәнінде, қисынсыз, себебі Н. Невеянс айтуынша, соңғы аталғандардың қызметінің ар жағында қалай да нақты адамдар тұратыны меңзеледі және заңды тұлға бұл адамдардың қалауынан тыс өздігінен шешім қабылдап, әрекет етуі мүмкін емес [9, 16].

Жасанды интеллектіге кейбір шектеулі құқықтар беріп, міндеттер жүктеу оған жалпы толық құқық субъектілік беру үшін емес, белгілі бір саладағы қандай да бір мақсаттарға қол жеткізу үшін іске асырылуы тиіс, мәселен, қылмысты тергеу барысында смартфонда орнатылған виртуалды көмекші арқылы алынатын аудио жазбаларға қол жетімділік туралы мәселе қозғалатын жағдайда [11, 11].

Осылайша, бірқатар авторлардың пікіріне сүйенсек, жасанды интеллектіге квази-құқықтар беру кезінде оларға шынайы құқықтар беру туралы емес, қолданыстағы заңдарды қолдануды жеңілдетуге бағытталған заңды фикция жайлы сөз болмақ.

Бұл ретте, жасанды интеллектіге бойында шынайы тұлғаға тән қасиеттердің жоқтығына қарамастан, белгілі бір нақты салаларда жекелеген құқықтар мен белгілі бір квази құқық субъектілік берілуі мүмкін болса да, қылмыстық жауапкершілікті анықтау саласында роботта өзіндік сана жоқ болуына байланысты бұл мүмкін емес.

Жасанды интеллект өзінің зиянды әре-

кетінің салдарын шынайы әрі толық көлемде түсіне алмайды. Бұл, өз кезегінен, қылмыстың субъективті жағының болмауына, демек, қылмыс құрамының да болмауына әкеп соғады.

Осылайша, жасанды интеллектінің дербес жауапкершілігі мәселесі бүгінгі күні тығырыққа тіреліп, шешімін таба алмауда, себебі қылмыстық және әкімшілік жауапкершілік шараларын жасанды интеллектіге қолдану мүмкін емес.

Мәселен, Г. Халлеви жасанды интеллектіні қылмыстық жауапкершілікке тарту мүмкіндігін қарастыра келе, мұндағы басты мәселе құқық бұзушылықтың субъективті жағының болуы екендігін ерекше атап өтеді [12, 178].

Тіпті жасанды интеллектіні қатал жауапкершілікке тартқанның өзінде бұл қылмыстық жазалаудың мақсаттарына толық қол жеткізуді қамтамасыз ете алмайды, себебі жасанды интеллект өзінің жауапкершілікке тартылу фактісіне ғана бола түзеле алмайды, ал ықтимал жазалау шарасының мерзімі мен қатандығы оның кейінгі бұрыс әрекетінің алдын ала алмайды, өйткені жасанды интеллект үшін мұндай шаралардың еш мән-маңызы жоқ.

Дегенмен, жасанды интеллектімен жабдықталған робот келтірген зиян үшін құқықтық жауапкершілік мәселесін шешудегі алғашқы қадам ретінде 2017 ж. ақпандағы «Робот техникасы туралы азаматтық құқық нормалары» атты Европарламент қарарының қабылдануын келтіруге болады. Аталмыш құжат ақылды машиналарды тіркеудің жалпы еуропалық жүйесін енгізуді ұсынады, яғни роботтарға жеке тіркеу нөмірлері беріле отырып, олар арнайы тізілімге енгізілетін болады. Осы нөмір негізінде роботтарды олардың өндірушісі, иесі және зиян келтірілген жағдайда өтемақы төлеу шарттары туралы деректерді көру арқылы анықтауға мүмкіндік туады. Роботтарды есепке алу мен бақылау жүргізу қызметін сүйемелдеу мақсатында робот техникасы және жасанды интеллект жөніндегі мамандандырылған агенттік құру жоспарлануда.

Бұдан басқа, қабылданған қарар робот келтірген зиян үшін жауапкершілікті сақтандыруды енгізуді көздейді. Осындай тәуекелдерді міндетті сақтандыру зардап шегуші тарапқа өзіне тиесілі өтемақы мөлшерін алуына мүмкіндік береді, ал зиян сақтандырумен қамтыл-

майтын жағдайда, резервтік өтемақы қорының қолданылу мүмкіндігі көзделген [13, 43].

Қазақстан Республикасының жасанды интеллект саласындағы заңнамасының қазіргі жай-күйіне келер болсақ, бүгінгі таңда ол қанағаттанарлықтай бағаға лайық емес. «Әділет» Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі көрсеткендей, «робот», «робот техникасы» сөздері тек бірнеше заңнамалық және заңға тәуелді актілерде кездеседі. Мәселен, Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 16 ақпандағы «Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы» Заңы², Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы 26 шілдедегі № 334 «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің кейбір бұйрықтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» бұйрығы³. Осы орайда, робот құқығын қалыптастырудағы басты кедергі – осы саладағы арнайы заң терминологиясының жоқтығы. «Жасанды интеллект» ұғымы да заңдастыруды қажет етеді.

Жасанды интеллектінің және жалпы ақпараттандырудың барлық жетістіктеріне қарамастан, халықаралық қауымдастық дәл қазір белгісіздік күй кешуде. Мүмкін болашақта жасанды интеллектінің халықаралық қатынастар үшін маңызды фактілер мен салдар жиынтығына баға бере отырып, саяси шешімдердің қабылдануына әсер ете алатындай сәттің де куәсі болармыз. Алайда, мұндағы басты мәселе – қаншалықты әлемдік қауымдастық соған дайын және нәтижесі көңілден шығатындай болар ма екен. Осы орайда, сөзсіз, роботтарды пайдаланудан туындайтын жағдай қатысушыларының міндеттері мен жауапкершілігі мәселесі жақын келешекте жаппай шешілуге, жекелеген заңнамалық актілермен анықталуға және құқықтық реттелуге тиіс. Бұл ретте, қазіргі таңда жаңа технологиялар мен дәстүрлі құқықтың ескі конструкциялары арасындағы орта теңгерімді айқындап, болашақтағы ықтимал өзгерістер үшін де орын қалдыру қажет. Бүгінгі күнгі теория мен практикадағы көзқарастар ішіндегі ең абзалы әзірлеушілер, жасанды интеллектіні қолданушылар мен технологияның өзі арасындағы жауапкершілік аймақтарын нақты ажырата алатын құқықтық реттеу тетігін қалыптастыру іспеттес.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ирискина Е.Н., Беляков К.О. Правовые аспекты гражданско-правовой ответственности за причинение вреда действиями Робота как квазисубъекта гражданско-правовых отношений // Гуманитарная информатика. 2016. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovyye-aspekty-grazhdansko-pravovoy-otvetstvennosti-za-prichinenie-vreda-deystviyami-robota-kak-kvazisubekta-grazhdansko-pravovyyh> (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);

² Әділет» АҚЖ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1200000561>. Жүгіну мерзімі: 02.12.19.

³ Әділет» АҚЖ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1900019105>. Жүгіну мерзімі: 02.12.19.

2. *Ethically Aligned Design: A Vision for Prioritizing Human Well-being with Autonomous and Intelligent Systems Version 2* / The IEEE Global Initiative on Ethics of Autonomous and Intelligent Systems // <https://standards.ieee.org/develop/indconn/ec/ead_law.pdf>. - P. 92 (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);
3. Cerka P., Grigiene J., Sirbikyte G. Liability for damages caused by artificial intelligence // *Computer Law & Security Review*. - 2015, June. - Vol. 31. - Issue 3. - P. 376-389;
4. Buyers J. Liability Issues in Autonomous and Semi-Autonomous systems // <https://www.osborneclarke.com/media/filer_public/c9/73/c973bc5c-cef0-4e45-8554-f6f90f396256/itech_law.pdf>. 2015 (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);
5. Редькина А.И. Концепция автономности в праве: теоретический аспект // *Право и образование*. 2016. № 11. С. 13-21;
6. Balkin J.B. The Path of Robotics Law // *California Law Review*. 2015, June. Vol. 6. P. 45-60;
7. Морхат П.М. Искусственный интеллект: правовой взгляд: Научная монография / РОО «Институт государственно-конфессиональных отношений и права». – М.: Буки Веди, 2017. С. 258;
8. Leenes R., Lucivero F. Laws on Robots, Laws by Robots, Laws in Robots: Regulating Robot Behaviour by Design // *Law, Innovation and Technology* (2014) 6(2) LIT 194–222;
9. Nevejans N. European civil law rules in robotics: study / Policy Department for «Citizens' Rights and Constitutional Affairs», European Parliament's Committee on Legal Affairs // <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU\(2016\)571379_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU(2016)571379_EN.pdf)>. 2016. 34 p. (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);
10. Asaro P.M. Robots and Responsibility from a Legal Perspective // <<http://peterasaro.org/writing/ASARO%20Legal%20Perspective.pdf>>. 5 p. (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);
11. Artificial Intelligence and the Legal Profession / The Law Society's Horizon Scanning programme // <<https://www.lawsociety.org.uk/support-services/research-trends/horizon-scanning/artificial-intelligence/>>. 2017. 14 p. (Жүгіну мерзімі: 02.12.2019);
12. Hallevy G. The criminal liability of artificial intelligence entities - from science fiction to legal social control // *Akron Intellectual Property Journal*. - 2010. - Vol. 4. - P. 171-201;
13. Цуканова Е.Ю. Правовые аспекты ответственности за причинение вреда роботом с искусственным интеллектом / Е.Ю. Цуканова, О.Р. Скопенко // *Вопросы российского и международного права*. 2018. Т. 8, № 4А. С. 42-48.

REFERENCES

1. Iriskina E.N., Beljakov K.O. Pravovye aspekty grazhdansko-pravovoj otvetstvennosti za prichinenie vreda dejstvijami Robota kak kvazisub#ekta grazhdansko-pravovyh otnoshenij // *Gumanitarnaja informatika*. 2016. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-aspekty-grazhdansko-pravovoy-otvetstvennosti-za-prichinenie-vreda-deystviyami-robota-kak-kvazisubekta-grazhdansko-pravovyh> (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
2. *Ethically Aligned Design: A Vision for Prioritizing Human Well-being with Autonomous and Intelligent Systems Version 2* / The IEEE Global Initiative on Ethics of Autonomous and Intelligent Systems // <https://standards.ieee.org/develop/indconn/ec/ead_law.pdf>. - P. 92 (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
3. Cerka P., Grigiene J., Sirbikyte G. Liability for damages caused by artificial intelligence // *Computer Law & Security Review*. - 2015, June. - Vol. 31. - Issue 3. - P. 376-389;
4. Buyers J. Liability Issues in Autonomous and Semi-Autonomous systems // <https://www.osborneclarke.com/media/filer_public/c9/73/c973bc5c-cef0-4e45-8554-f6f90f396256/itech_law.pdf>. 2015 (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
5. Red'kina A.I. Konceptija avtonomnosti v prave: teoreticheskij aspekt // *Pravo i obrazovanie*. 2016. № 11. S. 13-21;
6. Balkin J.B. The Path of Robotics Law // *California Law Review*. 2015, June. Vol. 6. P. 45-60;
7. Morhat P.M. Iskustvennyj intellekt: pravovoj vzgljad: Nauchnaja monografija / ROO «Institut gosudarstvenno-konfessional'nyh otnoshenij i prava». – М.: Buki Vedi, 2017. С. 258;
8. Leenes R., Lucivero F. Laws on Robots, Laws by Robots, Laws in Robots: Regulating Robot Behaviour by Design // *Law, Innovation and Technology* (2014) 6(2) LIT 194–222;
9. Nevejans N. European civil law rules in robotics: study / Policy Department for «Citizens' Rights and Constitutional Affairs», European Parliament's Committee on Legal Affairs // <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU\(2016\)571379_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU(2016)571379_EN.pdf)>. 2016. 34 p. (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
10. Asaro P.M. Robots and Responsibility from a Legal Perspective // <<http://peterasaro.org/writing/ASARO%20Legal%20Perspective.pdf>>. 5 p. (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
11. Artificial Intelligence and the Legal Profession / The Law Society's Horizon Scanning programme // <<https://www.lawsociety.org.uk/support-services/research-trends/horizon-scanning/artificial-intelligence/>>. 2017. 14 p. (Zhyginu merzimi: 02.12.2019);
12. Hallevy G. The criminal liability of artificial intelligence entities - from science fiction to legal social control // *Akron Intellectual Property Journal*. - 2010. - Vol. 4. - P. 171-201;
13. Cukanova E.Ju. Pravovye aspekty otvetstvennosti za prichinenie vreda robotom s iskustvennym intellektom / E.Ju. Cukanova, O.R. Skopenko // *Voprosy rossijskogo i mezhdunarodnogo prava*. 2018. Т. 8, № 4А. S. 42-48.